

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 4 april 1905, kl. 3 e. m.

Särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 22 i fråga om rättighet till hämtning af väglagningsämnen från kronans jordbruksdomäner.

I en den 20 sistlidne januari till Riksdagen aflåten, till utskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva sådan ändring i gällande bestämmelser rörande förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, att, för allmän vägs underhåll, väghållnings-skyldig skall vara berättigad att, där domänstyrelsen pröfvar sådant kunna utan olägenhet för dylik egendom ske, å egendomens mark taga sand, grus eller sten, samt att någon ersättning för väglagningsämnenas värde därvid ej må beräknas.

Af åberopade statsrådsprotokollet inhämtas, att chefen för jordbruksdepartementet vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anförde följande.

»Vid underdånig föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 18 december 1903 af Riksdagens skrifvelse den 14 maj 1900 angående revision af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 anförde jag, beträffande stadgandena i 33 § af nämnda lag, bland annat, följande.

Enligt 26:te punkten i nådiga kungörelsen angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner den 10 november

1882, sådan denna punkt lydde genom nådiga kungörelsen den 22 maj 1896, vore arrendator å sådan domän skyldig att, om domänstyrelsen sådant påkallade, åt väghållningsskyldig till användande för allmän vägs underhåll öfverlämna å egendomen möjligen befintlig täkt af sand, grus eller sten samt för hämtning däraf upplåta nödig väg, mot det att arrendatorn i ersättning för härigenom möjligen uppkommande skada och intrång erhöle det afdrag å arrendet, som af domänstyrelsen bestämdes. Beträffande väghållningsskyldigs rätt till hämtning af väglagningsämnen från arrenderad kronoegendom och om ersättning för själfva väglagningsämnenas värde funnes däremot icke någon särskild föreskrift, utan måste i ty fall gälla hvad i andra stycket af förevarande paragraf vore i enahanda hänseenden stadgad beträffande annan mark än kronans allmänning. Det skulle alltså äfven här bero på öfverenskommelse och, i brist däraf, på domstols pröfning, hvarest väglagningsämnen finge tagas och till hvad belopp ersättning för deras värde skulle utgå.

Då det emellertid syntes önskligt, att kronan, så långt ske kunde utan förnärmande af enskild rätt, ställde till afgiftsfritt förfogande för det allmänna vägunderhållet väglagningsämnen, som å tjänliga ställen å dess egna egendomar kunde vara att tillgå, borde lämpligen i afseende å jordbruksdomänerna, utöfver hvad nyss åberopade författningsrum i ämnet innehölle, stadgas, att väghållningsskyldig skulle vara berättigad att, efter anvisning af domänintendent, å dylik egendoms mark taga sand, grus eller sten till vägs underhåll utan annan ersättning än sådan godtgörelse till arrendator, hvarom nyss blifvit nämnt. En sådan föreskrift hade syntts tjänligast kunna inrymmas i åberopade nådiga kungörelse, såsom redan innehållande speciella bestämmelser i ämnet. I väglagen under denna paragraf skulle då, i hvad anginge domänerna, endast behöfva upptagas en på berörda författning syftande hänvisning.

I öfverensstämmelse härmed hade uti det af mig samtidigt anmälda förslag till lag om ändring i vissa delar af väglagen, beträffande 33 §, näst efter första stycket däri, införts ett nytt sådant af denna lydelse:

»Om hämtning af väglagningsämnen från kronans jordbruksdomäner stadgas särskildt.»

I afseende härå uttalade jag, att vid framläggande för Riksdagen af ett så beskaffadt förslag till ändring i berörda paragraf samtidigt torde komma att till Riksdagen aflåtas särskild nådig proposition om den behöfliga ändringen i merauämnda kungörelse.

I anledning af hvad sålunda till statsrådsprotokollet yttrats har, efter nådig remiss, domänstyrelsen inkommit med underdånigt utlåtande och därvid anfört följande.

Det ifrågasatta stadgandet skulle enligt statsrådsprotokollet innehålla, att väghållningsskyldig skulle vara berättigad att, efter anvisning af domänintendent, å kronans jordbruksdomäners mark taga sand, grus eller sten till vägs underhåll utan annan ersättning än godtgörelse till arrendator för härigenom möjligen uppkommande skada och intrång. Förslaget torde emellertid ej få anses innebära ovillkorlig rätt för de väghållningsskyldige att för ifrågavarande ändamål hämta väglagningsämnen å mark af nyssnämnda beskaffenhet, då enligt förslaget domänintendenten i hvarje fall skulle äga anvisa område för grustäkten och sålunda jämväl äga rätt att pröfva hos honom gjorda framställningar i ämnet. En dylik pröfning ansåge styrelsen vara så mycket mer af behovet påkallad, som det ofta torde vara fallet, att befintliga grustäkter ej vore af större mäktighet, än att deras upplåtande på sätt nu vore fråga lätteligen skulle kunna äfventyra tillgången på för egendomens privata behof erforderligt grus.

Hvad anginge förslaget, att domänintendent skulle äga utöfva denna pröfningsrätt, vore att märka, att domänintendenter ej funnes anställda för alla de delar af riket, där upplåtelser af förevarande beskaffenhet kunde ifrågakomma, samt att domänintendenten i regel ej hade att taga någon befattning med till kronans jordbruksdomäner hörande utmarksområden. Vid sådant förhållande och då förevarande uppdrag enligt styrelsens åsikt ej lämpligen kunde anförtrös åt annan kronans tjänsteman, syntes det styrelsen, som om tjänligast vore, att styrelsen finge i första hand pröfva hithörande frågor och meddela tillstånd till upplåtelser af ifrågavarande slag. I sådant fall skulle för vinnande af det i statsrådsprotokollet angifna syftemål enligt styrelsens förmenande ej erfordras annan ändring i förut anförda stadgande i 26:te punkten af nådiga kungörelsen angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner den 10 november 1882, än att till samma punkt fogades ett tillägg af innehåll, att ersättning ej skulle beräknas för väglagningsämnenas värde.

Styrelsen ställde sig emellertid tveksam till frågan, om ett stadgande af denna innebörd borde hafva sin plats i nyssnämnda nådiga kungörelse, som reglerade förhållandena mellan kronan såsom jordägare och kronoarrendatorerna, och tilläte sig därför ifrågasätta, huruvida icke, då stadgandet ej ansetts böra införas i väglagen, särskild författning i ämnet borde utfärdas.

I öfverensstämmelse med hvad styrelsen sålunda anført, hemställde styrelsen i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta nådig proposition därom, att vid hädanefter skeende upplåtelse åt väghållningsskyldig till användande för allmän vägs underhåll af å kronans jordbruksdomän befintlig täkt af sand, grus eller sten ersättning ej skulle utgå för väglagningsämnenas värde.

Efter det Eders Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat till Riksdagen aflåta nådig proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af väglagen, hvilket förslag, såvidt nu är fråga, öfverensstämmer med det här ofvan först angifna, tillåter jag mig nu åter upptaga frågan om särskild föreskrift rörande upplåtelse af rätt till hämtning af väglagningsämnen från kronans jordbruksdomäner. I sådant afseende synes det mig, på grund af hvad i ärendet förekommit, lämpligt och nödigt att — vare sig i åberopade nådiga kungörelsen den 10 november 1882 eller i särskild författning, en fråga, som nu icke omedelbarligen lär behöfva afgöras — införa stadgande ej allenast i det uti domänstyrelsens hemställan angifna syfte, utan jämväl med uttryckligt betonande af själfva *rättigheten* för de väghållningsskyldige att, efter domänstyrelsens pröfning, hämta väglagningsämnen från domänerna tillhörande mark.

Under åberopande häraf får jag i underdånighet hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva sådan ändring i gällande bestämmelser rörande förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, att, för allmän vägs underhåll, väghållningsskyldig skall vara berättigad att, där domänstyrelsen pröfvar sådant kunna utan olägenhet för dylik egendom ske, å egendomens mark taga sand, grus eller sten, samt att någon ersättning för väglagningsämnenas värde därvid ej må beräknas.»

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot hvad Kungl. Maj:t i ämnet föreslagit, hemställer alltså:

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 april 1905.

På utskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.